EXPUNERE DE MOTIVE

Considerații introductive. În contextul preocupărilor constante pe plan internațional pentru promovarea metodelor alternative de rezolvare a conflictelor, şi în România medierea a devenit, la ora actuală, una dintre temele de bază ale strategiei de reformă în justiție, adoptarea unei reglementări în materie constituind o prioritate a acestei etape legislative.

Gradul de diversificare al relațiilor sociale şi economice într-o societate din ce în ce mai complicată, dezvoltarea economică, naşterea unor noi industrii, complexitatea în creştere a tuturor aspectelor vieții cotidiene adaugă noi şi noi tipuri de conflicte. Rezolvarea clasică a conflictului, prin încredințarea acestuia organelor justiției şi soluționarea pe conceptul câştig–pierdere (învingător-învins) s-a dovedit că nu constituie întotdeauna cel mai adecvat răspuns, de natură să ofere o soluție tuturor incertitudinilor şi dificultăților economice şi sociale.

În acest context, medierea, ca modalitate de soluționare a conflictelor, alternativă procesului în instanță, poate constitui unul dintre răspunsurile cele mai adecvate la dificultățile evocate mai sus, contribuind totodată, la degrevarea instanțelor de numeroase cauze.

Desigur că medierea nu este un panaceu; ea îşi are, însă, locul său, în numeroase tipuri de contencios. Astfel, pe lângă aria conflictelor izvorând din relațiile de familie, care pare domeniul preferat pentru utilizarea medierii, există numeroase tipuri de conflicte sau medii potențial generatoare de conflict în care ideea de soluționare pe cale amiabilă pare mai potrivită decât clasica rezolvare a litigiului: conflicte colective de muncă, succesiuni, coproprietate, contracte etc.

Bucurându-se cam de aceleaşi avantaje ca şi arbitrajul, utilizarea ei permite mutarea centrului de greutate al procesului de pe aspectele privind statutul juridic ori subtilitățile de procedură pe interesele aflate în joc. Mai exact, în cazul medierii, accentul nu cade pe aspectele juridice ale litigiului, ci se urmăreşte ca părțile, prin discuții şi negocieri în prezența mediatorului, să ajungă la o soluție de compromis acceptată de fiecare parte şi, bineînțeles, în deplin acord cu legile care interesează ordinea publică şi bunele moravuri.

În comparație cu alte proceduri, medierea are avantajul de a oferi rezultate care să fie mai convenabile pentru ambele părți aflate în conflict, care să le satisfacă mai bine interesele şi care să fie, prin urmare, mai durabile. În acelaşi timp, aceste rezultate pot fi obținute cu cheltuieli mai mici, economie de timp şi de „stres", comparativ cu ceea ce însoțeşte, în mod obişnuit, procedurile în justiție, cele arbitrale, ori negocierea realizată fără ajutorul specialistului.

În acest context, proiectul Legii privind medierea în materie civilă şi organizarea profesiei de mediator urmăreşte să ofere o reglementare viabilă a medierii, ca modalitate alternativă de soluționare a conflictelor, înscriindu-se în ansamblul de măsuri care să contribuie la creşterea calității actului de justiție prin degrevarea instanțelor de numeroase cauze.

Cadrul legislativ extern. Totodată, proiectul are în vedere necesitatea armonizării legislației interne cu reglementările internaționale în materie, în vederea integrării României în

Uniunea Europeană, date fiind preocupările constante ale instituțiilor comunitare europene pentru promovarea metodelor alternative de rezolvare a conflictelor.

Consiliul Europei, atât prin dezbaterile şi reuniunile organizate pe această temă, cât şi prin instrumentele juridice adoptate de Comitetul de Miniştri în acest domeniu - recomandări ce promovează medierea în diferite materii – şi-a asumat un rol particular în promovarea medierii.

Menționăm **Recomandarea** Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei **nr.9/2001** privind modurile alternative de soluționare a litigiilor între autoritățile administrative şi persoanele fizice – arbitraj, mediere, conciliere, precum şi **Recomandarea nr.10/2002** privind medierea în materie civilă, care conturează un model general ce poate fi adaptat la sistemele specifice diferitelor legislații naționale. Acestea vin să completeze principiile conținute de **Recomandările** Consiliului Europei **nr. 1/1998** asupra medierii familiale şi **nr.19/1999** asupra medierii în materie penală.

Aplicațiile modalităților alternative de soluționare a conflictelor în legislația noastră. Ideea unor mijloace facultative de soluționare a litigiilor, alternative procesului în instanță nu este străină sistemului de drept românesc.

Arbitrajul este reglementat de Codul de procedură civilă, în Cartea IV "Despre arbitraj" (art. 340- art. 370^3), reglementare ce reprezintă dreptul comun pentru toate formele de arbitraj privat.

Arbitrajul instituționalizat se desfăşoară după procedura prevăzută în *Regulile de procedură arbitrală* aprobate de Colegiul Curții de Arbitraj prin Decizia nr. 3 din 10 septembrie 1999 şi care au fost elaborate în baza dispozițiilor Codului de procedură civilă - Cartea a IV-a „Despre arbitraj" (art. 340-370^3).

Concilierea se desfăşoară în condițiile *Regulilor de conciliere facultativă,* puse la dispoziția celor interesați de Camera de Comerț şi Industrie a României şi a Municipiului Bucureşti şi care au fost aprobate de Colegiul Curții de Arbitraj prin Decizia nr. 3 din 10 septembrie 1999.

O aplicație a ideii de **conciliere directă** între părți în cazul litigiilor în materie comercială este cuprinsă în *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 138/2000 pentru modificarea şi completarea Codului de procedură civilă* (art. 720^1 alin. 1 C. pr. civ).

Concilierea prealabilă poate fi, totodată, o componentă a procedurii arbitrale în cazul arbitrajului privat voluntar guvernat de normele din Codul de procedură civilă (art.341 alin. 2 C.pr.civ face referire la procedura unei eventuale concilieri prealabile).

Nici instituția medierii propriu-zise nu este necunoscută sistemului nostru de drept.

A. Spre exemplu, modalitățile alternative de soluționare a conflictelor puse la dispoziția celor interesați de către Camera de Comerț şi Industrie a României şi a Municipiului Bucureşti au fost completate recent prin *Regulile procedurii de mediere,* adoptate de *Centrul de Mediere a Diferendelor Comerciale* - structură internă nou înființată în cadrul Camerei de Comerț şi

Industrie a României şi a Municipiului Bucureşti. Adoptarea acestor reguli, care au intrat în vigoare la data de 1 mai 2003, demonstrează că în practică s-a simţit nevoia aplicării unei noi modalităţi de rezolvare pe cale amiabilă a conflictelor ivite în relaţiile de afaceri, dat fiind faptul că, fiind caracterizată printr-un plus de suplețe şi garantând menţinerea bunelor relaţii între părţile implicate după soluţionarea conflictului, medierea poate constitui un răspuns mai adecvat genului de litigii născute în sânul mediului de afaceri.

B. În plus, trebuie avut în vedere că legiuitorul – pe lângă dispoziţiile speciale din acte normative sectoriale (cum este *Legea nr. 168/1999 privind soluţionarea conflictelor de muncă*) – a făcut referire, în diverse reglementări, la *calitatea de mediator, în general*, şi – implicit – la *mediere,* sau a făcut trimitere la medierea conflictelor.

Legea nr. 168/1999 privind soluţionarea conflictelor de muncă a introdus, printre modurile de soluţionare a conflictelor de interese, procedura de *mediere* a acestora.

Procedura medierii, reglementată de această lege, este o procedură specială, de dreptul muncii, cu reguli proprii, competenţa aparţinând unor mediatori numiţi anual de ministrul muncii şi solidarităţii sociale, cu acordul Consiliului Economic şi Social.

De remarcat că există şi alte acte normative care trimit, mai mult sau mai puţin explicit, la un tip de mediere „de dreptul muncii", ceea ce poate conduce la concluzia că legislaţia muncii încearcă să consacre o mediere specială, având o natură adesea diferită de procedura de mediere în sensul de alternativă la procesul în instanţă.

În sprijinul afirmaţiei de mai sus pot fi aduse mai multe exemple. Astfel, art.5 din *Legea nr. 156/ 2000 privind protecţia cetăţenilor români care lucrează în străinătate*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 364 din 4 august 2000, se referă la *activităţi de mediere* a angajării cetăţenilor români în străinătate. Art. 7 din *Ordonanţa Guvernului nr. 137/ 2000 privind prevenirea şi sancţionarea tuturor formelor de discriminare*, astfel cum a fost modificat prin *Legea de aprobare nr. 48/2002*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 31 ianuarie 2002 face trimitere la mediere ("medierea şi repartizarea în muncă"). Art. 35 alin. 2 din *Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 783 din 11 decembrie 2001, se referă la *serviciile de consiliere şi mediere a muncii* organizate de Agenţiile judeţene de ocupare a forţei de muncă în favoarea victimelor traficului de persoane. Capitolul IX din *Legea nr. 705/2001 privind sistemul naţional de asistenţă socială*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 814 din 18 decembrie 2001, are titlul de "Comisia de mediere socială". Potrivit art. 63 din lege, *comisiile de mediere socială*, înfiinţate, cu rol consultativ, în fiecare judeţ şi sector al municipiului Bucureşti au ca atribuţie clarificarea, prin dialog, a punctelor divergente dintre solicitanţii, beneficiarii drepturilor de asistenţă socială şi reprezentanţii instituţiilor care acordă aceste drepturi. *Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru şomaj şi stimularea ocupării forţei de muncă*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 103 din 6 februarie 2002, după ce defineşte *medierea muncii*, ca fiind "activitatea prin care se realizează punerea în legătură a angajatorilor cu persoanele în căutarea unui loc de muncă, în vederea stabilirii de raporturi de muncă sau de serviciu" (art. 59 alin. 1), arată, în cuprinsul art. 59-62, în ce constă această activitate. Art. 5 alin. 2 din *Legea nr. 116/2002 privind prevenirea şi combaterea marginalizării sociale*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 193 din 21 martie 2002, reglementează dreptul la consiliere profesională şi *mediere* din partea personalului specializat al Agenţiei Naţionale pentru Ocuparea Forţei de Muncă, prin întocmirea unui plan individual de mediere, drept prevăzut în favoarea tinerilor cu vârste între 16 şi 25 de ani aflaţi în dificultate şi confruntaţi cu riscul excluderii profesionale. Din analiza art. 33 alin. 1 şi 2 din *Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de şanse între femei şi bărbaţi*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 301 din 8 mai 2002, rezultă că sesizările, reclamaţiile ori plângerile către angajator sau împotriva lui, dacă acesta este direct implicat, formulate de către angajaţi care se consideră discriminaţi după criteriul de sex, pot fi rezolvate la nivelul unităţii prin *mediere*, înainte de introducerea plângerii către instanţa judecătorească competentă.

C. Nu este lipsit de interes faptul că există şi dispoziţii legale „izolate", referitoare la mediere, cuprinse în diverse legi speciale, cum sunt referirile la calitatea de mediator conţinute de *Legea nr. 51/1995 pentru organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, republicată,* care prevede în art. 15 lit. d) că „exercitarea profesiei de avocat este compatibilă cu funcţia de arbitru, *mediator* sau conciliator, în condiţiile legii" sau de *Ordonanţa Guvernului nr.79/1999 privind organizarea activităţii practicienilor în reorganizare şi lichidare,* care prevede în art. 8 alin. 6 că „exercitarea atribuţiilor specifice activităţii practicienilor în reorganizare şi lichidare este compatibilă cu funcţia de arbitru, *mediator*, conciliator, expert judiciar şi de sechestru convenţional sau judiciar în condiţiile legii. Cu toate acestea, aceeaşi persoană nu poate exercita succesiv funcţia de arbitru, *mediator* sau conciliator şi, ulterior, pe cea de lichidator, decât după trecerea unei perioade de minimum un an, în cauzele privind aceeaşi societate comerciale".

Totodată, există şi alte dispoziţii legale care doar trimit la procedura de mediere a conflictelor, cum este, de exemplu, art.13 alin.1 lit. g) din *Legea serviciilor publice de gospodărie comunală nr. 326/2001,* publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 359 din 4 iulie 2001, cu modificările şi completările ulterioare, care înscrie, printre obligaţiile autorităţilor administraţiei publice locale faţă de utilizatorii serviciilor publice de gospodărie comunală, şi "medierea conflictelor dintre utilizatorul şi operatorul de servicii, la cererea uneia dintre părţi".

Numeroasele referiri la mediere, departe de a–i surprinde esenţa, demonstrează necesitatea configurării coerente a acestei instituţii în legislaţia noastră, prin conturarea principiilor fundamentale ce stau la baza desfăşurării întregii proceduri, precum şi a statutului profesiei. Pornindu-se de la regulile desprinse din instrumentele internaţionale menţionate, proiectul a avut în vedere extinderea cadrului legislativ existent, astfel încât medierea să devină o instituţie practică şi funcţională, aplicabilă unei sfere largi de conflicte.

Structura proiectului. *Proiectul de lege privind medierea în materie civilă şi organizarea profesiei de mediator* este structurat în şapte capitole, astfel:

Capitolul I, intitulat "Dispoziţii generale" defineşte medierea, ca modalitate de soluţionare pe cale amiabilă a conflictelor şi enunţă principiile fundamentale ale acestei proceduri ce vor fi dezvoltate într-un capitol ulterior (*Capitolul V* – „Procedura medierii").

Caracterul voluntar al medierii - medierea nu trebuie să fie, în principiu, obligatorie. Se admite pe scară largă că medierea este un mod alternativ de soluţionare a conflictelor, pe care fiecare parte trebuie să-l aleagă în mod liber, fără să fie constrânsă în vreun fel (inclusiv prin norma de drept). Există studii care arată că, dacă medierea este impusă, ea poate da naştere unor acorduri care nu sunt, în mod necesar, rodul unei decizii consensuale. Asemenea acorduri sunt susceptibile de a fi mai puţin durabile şi, deci, de a nu realiza scopul medierii.

Mai mult, se apreciază că ţin de însăşi esenţa medierii caracterul ei voluntar şi faptul că părţile însele tind către obţinerea unui acord. Dacă acestea refuză ori se simt incapabile de a recurge la mediere, este contraproductiv să se încerce obligarea lor.

Imparţialitatea şi neutralitatea: mediatorul este imparţial în raporturile cu părţile şi neutru pe tot parcursul desfăşurării procesului de mediere.

a. *Imparțialitatea* mediatorului presupune că mediatorul trebuie să conducă procesul de mediere fără părtinire, având, deci, o poziție echidistantă față de părți. Aceasta înseamnă că nu trebuie să favorizeze, prin cuvânt sau faptă, nici una dintre părți, să vegheze tot timpul ca nici o parte să nu fie dezavantajată sau să simtă că este dezavantajată în timpul medierii, evitând cu atenție orice formă de manipulare, intimidare sau amenințare, apariția oricărui dezechilibru de putere fiind străin de însuși scopul medierii. Totodată, este foarte important să nu preexiste nici o relație personală sau profesională între mediator şi una dintre părți.

b. *Neutralitatea* mediatorului presupune că acesta nu poate impune o soluție părților şi nu le incită în sensul obținerii unui anumit rezultat. Rolul de a se pune de acord asupra unei decizii comune aparține părților, funcția mediatorului fiind aceea de a facilita procesul. Numai părțile pot lua deciziile pe care le consideră potrivite situației lor. Mediatorul nu poate *să hotărască asupra rezolvării conflictului*, aşa cum face arbitrul sau judecătorul, ci mediază între punctele de vedere contrare astfel încât ele să devină cât mai apropiate cu putință în scopul eliminării stării de conflict; sau, altfel spus, mediatorul ajută părțile să negocieze pentru ca acestea să ajungă la o înțelegere prin propriile forțe, care are, astfel, toate şansele să constituie o soluție eficientă şi durabilă.

Confidențialitatea medierii. Medierea este confidențială şi respectă viața privată a părților. Mediatorul păstrează secretul informațiilor pe care le obține despre părți în timpul medierii şi nu le divulgă decât cu consimțământul expres al ambelor părți. Discuțiile care au loc pe parcursul procesului de mediere sunt confidențiale şi nu pot fi utilizate ulterior decât cu acordul părților ori în anumite situații expres prevăzute de lege.

Statutul mediatorului este configurat în *Capitolul II* - " Dobândirea, suspendarea şi încetarea calității de mediator ", *Capitolul III* - " Organizarea şi exercitarea activității mediatorilor" şi *Capitolul IV* - "Drepturile şi îndatoririle mediatorului" .

Mediatorul apare ca un garant al unei etici proprii procesului de mediere, în cadrul căruia imparțialitatea, neutralitatea şi confidențialitatea îşi au locul lor însemnat.

Respectarea exigențelor impuse de aceste principii depinde în mare măsură de modul în care este conceput sistemul de formare şi perfecționare al mediatorilor, sistem de natură să asigure calitatea procesului de mediere şi o temeinică evaluarea a persoanelor ce vor deveni profesioniști în mediere. Potrivit proiectului, pregătirea mediatorului, având un caracter complex, interdisciplinar, ce îmbină cunoştințe de drept, psihologie, sociologie, precum şi metode şi tehnici specifice, bazate pe comunicare şi negociere, se asigură prin organizarea cursurilor de specialitate, după standarde de pregătire şi perfecționare care să garanteze asigurarea tuturor exigențelor.

Mediatorul este ales de către părți de comun acord, acestea având posibilitatea unei imagini obiective a profilului mediatorului, asupra pregătirii profesionale şi experienței practice a acestuia.

În vederea organizării profesiei de mediator, se înființează *Consiliul de mediere*, **organ de specialitate** pe lângă ministrul justiției, care reunește atât reprezentanți ai Ministerului Justiției, cât şi reprezentanți ai asociațiilor reprezentative din domeniul medierii. Rolul acestui consiliu

este important deoarece deciziile privind formarea, atestarea şi perfecţionarea mediatorilor, organizarea şi controlul profesiei care, potrivit proiectului, sunt de competenţa ministrului justiţiei, se iau de către acesta la propunerea ori cu consultarea Consiliului. Alături de rolul Consiliului de mediere, trebuie menţionate competenţele prevăzute de Ordonanţa Guvernului nr.129/2000 privind formarea profesională a adulţilor şi de Legea nr. 132/1999 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Consiliului Naţional de Formare Profesională a Adulţilor, republicată. În acest sens, autorizarea formatorilor în domeniul medierii (art.9), ca şi aprobarea standardelor ocupaţionale şi a programelor–cadru (art.22 lit.e) vor intra în competenţa autorităţilor prevăzute de actele normative menţionate - Consiliul Naţional de Formare Profesională a Adulţilor şi comisiile de autorizare judeţene.

Capitolul V – " Procedura de mediere" reia şi dezvoltă principiile fundamentale ale medierii, care stau la baza desfăşurării întregului proces.

Modul de aplicare a acestor principii face să se diferenţieze categoric procesul de mediere de orice altă procedură sau mijloc de soluţionare a conflictelor, cum ar fi arbitrajul, concilierea sau împăciuirea ori procedura aplicată de comisiile de judecată care au funcţionat în trecut. Medierea apare ca o procedură modernă, simplă, rapidă, flexibilă, lăsată la libera apreciere a părţilor care pot denunţa acordul de mediere în orice fază a procedurii.

Declanşarea procedurii de mediere este marcată de momentul semnării acordului de mediere, act ce trebuie să cuprindă anumite menţiuni expres prevăzute, de natură să stabilească pe de o parte, obiectul şi limitele medierii şi pe de altă parte, obligaţiile părţilor aflate în conflict. Sunt reglementate aspectele privind încheierea acordului de mediere, desfăşurarea, precum şi închiderea acestei proceduri. Desfăşurarea medierii poate avea loc şi în prezenţa altor persoane pe care părţile le invită, de comun acord. La rândul său, când este necesară lămurirea unor aspecte ţinând de domenii specializate, inclusiv în cazul în care conflictul supus medierii prezintă aspecte juridice dificile sau controversate, mediatorul poate sau chiar este obligat să solicite avizul unui specialist sau expert în domeniul respectiv.

Este de subliniat că înţelegerea la care ajung părţile este supusă întotdeauna verificării de legalitate şi, după caz, încuviinţării ori autorizării instanţei de judecată, notarului sau altei autorităţi care ar fi fost competentă potrivit legii să soluţioneze conflictul sau să ia act de înţelegerea părţilor în lipsa medierii.

Deoarece medierea poate interveni şi în cazul unui litigiu aflat deja pe rolul instanţelor de judecată, procedura de judecată urmează a fi suspendată la cererea părţilor, în condiţiile legii, pe durata medierii. Pentru a încuraja părţile să recurgă la mediere, proiectul prevede restituirea taxei judiciare de timbru şi a timbrului judiciar în cazurile în care medierea a condus la încheierea unei tranzacţii.

În *Capitolul VI,* dispoziţiile de aplicabilitate generală ale proiectului sunt completate cu regulile speciale privind medierea anumitor categorii de litigii, şi anume cele referitoare la conflictele de familie şi cele privind medierea conflictelor dintre consumatori şi agenţii economici.

Capitolul VII conţine unele dispoziţii finale şi tranzitorii.

Față de cele prezentate a fost elaborat proiectul de Lege alăturat, pe care îl supunem Parlamentului spre adoptare.

PRIM - MINISTRU

ADRIAN NĂSTASE